

Torben Arboe:

Udgivelse på cd af St. St. Blicher: E Bindstouw

Blicher-Selskabet har taget et godt initiativ ved at udgive en opførelse af *E Bindstouw* på cd, så man kan få glæde af stykket også via moderne medier. Det drejer sig om digitaliseret udgave af en indspilning på kassettebånd fra 1982, dengang udgivet af Blicheregnens Museumsforening i 200-året for Blichers fødsel. På cd-en, der blev udgivet i 2012, kan man dermed høre viserne og fortællingerne i *E Bindstouw* gengivet, sådan som de blev sunget og fortalt af "E Bindstouwfolk fra Thorning" i 1982.

Fig. 1. Forsiden (som er i farver) af kommentarhæftet til cd-udgivelsen.

Der medfølger et kommentarhæfte ved Blicher-Selskabets formand, operasanger Erik Harbo, med oplysninger om de to indspilninger og de deltagende personer, om Blicher og indholdet i de enkelte stykker i *E Bindstouw* (se fig. 1). Blichers tekst er ikke medtaget i hæftet; man henvises til internetadressen www.ADL.dk, dvs. *Arkiv for Dansk Litteratur*, hvor både teksten og en oversættelse deraf (ved Peter Skautrup) foreligger.

I kommentarhæftet omtaler en af deltagerne, Verner Vad, traditionen med opførelser af *E Bindstouw* (s. 10-11): første opførelse fandt sted i Thorning forsamlingshus 1932 på Blichers 150-års fødselsdag. Det var en opsætning, der viste sig holdbar i lang tid, og som var inspiration for de nye aktører, der tog over i 1970'erne.

Kommentarhæftet giver en indholdsfortegnelse for *E Bindstouw*, hvor der for hvert stykke er anført følgende oplysninger: fortæller og stykkets navn, tilblivelsesår (fra 1827 til 1842), indplacering af sproget (som vestjysk, østjysk eller blandet) og tidsforbrug på cd-en (se fig. 2).

Indhold			
Fortæller	Skrevet	Sproget	Tid
1. Indledning	1842	vestjy.	1:57
2. Kjæn Pæjster: Staeren sedder o Gowlen	1842	østjy.	4:20
3. Wolle Hannsen: E Skræpihg	1842	vestjy.	4:61
4. Visti: Øwli han wa sæ saa løste en Swenh	1842	østjy.	2:00
5. Pe Baahstrup: Jørren Maahswyen aa Pe Sow	1842	vestjy.	2:31
6. Kjæn Pæjster: Po trej Bien humper e Hælhæjst astej	1842	blandet	5:43
7. Jens Jensen: "De forunelest Oer i Jens Jensens Lyu, ætter hans æjn Beskryuels"	1827	østjy.	7:24
8. Mahs aa Vrahnum: Hudden A fik Hold o Kjesten	1832	østjy.	6:37
9. Wolle Vistisen: Swen Graah	1842	vestjy.	2:58
10. Den jenarmed Sældaot	1829	østjy.	6:54
11. Brøw eller Skryuls	1827	vestjy.	4:26
12. Rasmus Owstrup: Messingjens	1842	østjy.	12:33
13. Mads Uhr: E Staahkelsmand	1842	vestjy.	10:11
14. Mari Kiølvroe: Faawal Marri	1828	østjy.	5:30
Nr. 7 og nr. 10 er forkortet lidt i denne udgave			

Fig. 2. Indholdsoversigt for *E Bindstouw* på cd-en, kommentarhæftet s. 4.

Denne opdeling går tilbage til professor Skautrups udgivelse af *E Bindstouw* i 1942, i 100-året for førsteudgivelsen (jf. Blicher (1942):98)¹; dog har man ikke markeret, at nr. 10 og 11 foredrages af Wolle Vistisen ligesom nr. 9. En tilføjelse oplyser, at nr. 7 og 10 er lidt forkortet; dette gælder dog rettelig nr. 8 og 11. Dermed kommer i nr. 8 Mads af Vranums beskrivelse af, hvordan han ”fik Hold o Kjesten” (dvs. fik fat på sin kone, Kirsten), faktisk ikke med, men kun gengivelsen af ”Slaget ved København” (dvs. slaget på Rheden, 1801). I nr. 11 er tilsvarende udeladt Wolle Vistisens beskrivelser af to af de tre ”komedier” mv., han har overværet i København.

Efter indholdsoversigten gives et kort referat af Blichers liv og gerning (s. 5) samt en kort omtale af baggrunden for bindestuerne generelt og specielt den i Lysgård, som Blicher har brugt som ramme omkring værket (s. 6). Derpå følger korte og præcise referater og karakteristikker af indholdet i de 14 dele, *E Bindstouw* består af (s. 6-8).

Det er ganske forfriskende at høre Blichers fortællinger og viser fremført, når man gennem årene har været vant til kun at læse dem. Det giver en udmærket variation, når der skiftes mellem sang og fortælling: nr. 2, 4, 6, 8, 10 og 14 synges, de øvrige fortælles. Ud over de mellemliggende replikker og regibemærkninger hos Blicher høres på cd-en også ofte en velvillig småsnakken som reaktion på noget af det fortalte, hvilket bidrager til at gøre fremstillingen levende.

Temaer

Mange af *Ord & Sags* læsere kender sikkert *E Bindstouw* i forvejen; men for god ordens skyld vil jeg føje et par generelle betragtninger om værkets *temaer* til de enkeltheder, der nævnes i kommentarhæftet. Generelt kan om fortællingerne og viserne siges, at temaerne *krig* og *kærlighed* dominerer, i hvert fald i viserne, til dels også i fortællingerne. Således er temaet ulykkelig kærlighed i første og sidste vise, nr. 2 (*Støren sidder på gavlen*, om Karen og Eiler) og 14 (*Farvel Marie: Marie og Palle*); derimod er det lykkelig kærlighed i nr. 4 (*Øwli han var sig så en lystig svend*, om Else og Øwli, med omkvædet: ”så sødelig, så

¹ Også den nævnte oversættelse af teksterne på www.ADL.dk stammer herfra (s. 57-96).

blødelig"). I nr. 6 om *helhesten*, dvs. en dødsvarslenende spøgelseshest, kan temaet betegnes som lykkelig/ulykkelig/lykkelig kærlighed: Mogens danser med Mette Marie, falder (skin)død om, men vågner op, da han bliver klædt som lig, hvorefter der bliver bryllup i stedet for begravelse. Krig og ulykkelig kærlighed er temaet i nr. 8 og 10. I nr. 8, om slaget ved København: Jens, der er kæreste med Kirsten, bliver dræbt i det dramatisk beskrevne slag; Kirsten sørger, men lader sig senere af praktiske (økonomiske) grunde gifte med Jens' ven Mads.² I nr. 10, *Den enarmede soldat*, kommer Peder efter 11 år i krig mv. hjem netop den dag, da Sidsel, hans kæreste gennem mange år, holder bryllup med en anden; som krøbling får han dog ophold på gården og kan i det mindste bære Sidsels datter på den tilbageværende arm.

Blandt fortællingerne har nr. 3, *Pigen fra Skræ*, til dels kærlighed som tema: en herremands forsøg på at lokke pigen afvises, han ægter hende da "i tugt og ære" (jf. Blicher (1842):7); hans gifte bror dræber derimod en rival i en kirke og må flygte. Krig er temaet i nr. 7, *Det forunderligste år i Jens Jensens liv*, om 1813, i sidste del af napoleonskrigene: pral om bedrifter, krydret med morsomme elementære sprogforbistringer mellem fransk og jysk/dansk mv., den mest kendte: "Vive l'empereur" (= leve kejseren!) opfattet som "pibe med langt rør". Krig er ligeledes temaet i nr. 9 om *Swen Graah*, dvs. Svend Grathe, om stridighederne i gammel tid mellem tronfølgerne Svend, Knud og Valdemar. I nr. 12, om hesten *Messingjens* (den nok mest kendte historie i værket), er temaet til dels krig og lykkelig kærlighed: dragonen Rasmus Owstrup får på vejen hjem fra krigen med list bortført Helle fra en gård ved Åbenrå.

I tre af fortællingerne er temaerne dog ikke krig og kærlighed. Nr. 5, om *Jørgen Marsvin og Per So* (den med "min oldefars oldefar"), er i stedet en munter historie om en vittig og forslagen bonde over for en herremand, temaet er snarest: hersker vs. nar, hvor narren trods alt får fordel (en gård!) af sin frimodighed. I nr. 11, Wolle Vistisens *Brev eller Skrivelse*, er det en jydes fejltagelser i København, sproglige så vel som kulturelle, der muntert udstilles. I nr. 13, *Stakkelsmanden*, skildres derimod seriøse problemer, bl.a. forholdene hos rakkerne, taterne på heden: "i morgen skal der være jagt på vore folk" med

² Denne sidste afdeling er som nævnt ikke med på cd-en.

henblik på at få dem ”i Viborghus”, dvs. tugthuset (Blicher (1842):45). Her er dog kærlighed med som sidetema: Mads Uhr og Ane-Kirstine får hinanden ved rakkerens hjælp.³

Sproget

I kommentarhæftet betegnes sproget, dvs. dialekten, i de enkelte fortællinger som østjysk, vestjysk eller blandet (fig. 2 ovenfor). Denne opdeling er hovedsagelig foretaget ud fra placeringen af substantivernes bestemte artikel (kendeord): Er der ’efterhængt artikel’ som i rigsmål, betegnes sproget som østjysk, fx i nr. 2: *Staeren sedder o Gowlen* (= stæren sidder på gavlen). Er der derimod ’foranstillet artikel’ *e* eller *æ*, betegnes sproget som vestjysk, fx i nr. 3: *E Skræpihg* (= Skræ-pigen, eller Pigen fra Skræ), og nr. 13: *E Staahkelsmand* (= stakkelsmanden). Betegnelsen ’blandet’ bruges om sproget i den vise, hvor der findes både foransat og efterhængt artikel, nr. 6: her har første linje foransat artikel *e* *Hælhæjst* (= helhesten), mens det i vers 4 hedder *Hæjstens Bien* (= hestens ben).

Opdelingen inddrager dog også andre dialektale træk; den går fra Skautrup tilbage til Svend Åkjærs minutløse undersøgelse af sproget i *E Bindstouw* (Åkjær (1916)). Som Skautrup nævner, er Blicher ikke konsekvent i sin dialektgengivelse: ”Formerne er jyske nok, men de er blot ikke hos den enkelte fortæller hentet fra én bestemt egn” (Blicher 1942:10).⁴

På cd-en / båndoptagelsen i 1982 er gengivelsen af dialekten i *E Bindstouw* som helhed rigtig god. Indtalerne er vist mest vestjyske; i hvert fald er der flere eksempler på det såkaldte ’vestjyske stød’ (fx: *i aw”ten* = i aften, *sa”t* = satte, *gyw”tes* = giftes). Den vestjyske foransatte artikel bruges overalt, hvor Blicher har anført den, desuden ind imellem hos den ellers udprægede østjyde Rasmus Owstrup, fx *æ dætter* i stedet for *Dætteren* (= døtrene) hos Blicher. Også hos andre personer findes enkelte østjyske former erstattet af vestjyske, fx siges *dæ-r* i stedet for *die* (= der), *jæn’å tyww* i stedet for *jit aa tyww* (egentlig

³ Flere af personerne i *E Bindstouw* analyseres detaljeret i afsnittet ’Personskildringer’ i Bjerrum (m.fl.) (1962):30-79.

⁴ Senere er sproget og dialekterne i værket yderligere undersøgt i Bjerrum (m.fl.) (1962):80-156.

'et og tyve') hos Blicher. Men det er detaljer, som nok de færreste vil bemærke i farten. Det er en virkeligt godt indøvet og meget levende opførelse, "E Bindstouwfolk fra Thorning" leverer, og lyd gengivelsen på den digitaliserede udgave er af teknisk høj kvalitet.

Cd-en koster 50,- kr. og kan købes ved henvendelse til Blicher-Selskabet på hjemmesiden www.blicherselskabet.dk eller til formanden på mailadressen: erik.harbo@mail.dk

Litteratur

Bjerrum, Anders, Gordon Albøge og Kirsten Heiede (1962): *Studier over Blichers E Bindstouw*. København: G.E.C. Gads Forlag.

Blicher, St. St. (1842): *E Bindstouw, Fortællinger og Digte i jydsk Mundarter*. Randers: Trykt hos J.M. Elmenhoff.

Blicher, St. St. (1942): *E Bindstouw – med oversættelse og kommentar ved Peter Skautrup*. Aarhus/København: Universitetsforlaget / C.A. Reitzels Forlag.

Åkjær, Svend (1916): Undersøgelser af målet i E Bindstouw. *Danske Studier*. København: Gyldendalske Boghandel: 113-137.

